

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ในบทนี้จะเสนอทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาริชาณานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร" เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ เปรียบเทียบกับการศึกษาต่อไป ซึ่งแบ่งประเด็นในการค้นคว้าออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. นิยามที่สำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวความคิดด้านการท่องเที่ยว
3. ขบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว
4. งานวิจัยประเภทเดียวกันที่น่าสนใจ

ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ในแต่ละประเด็นการศึกษาจะได้เสนอต่อไป

นิยามที่สำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Fred Lawson 1977: 1)

"การท่องเที่ยว" (Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการสัญนาการ ซึ่งเป็นการใช้ เวลาว่างที่มีอยู่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการเดินทาง (travel) รวมอยู่ด้วย

"เวลาว่าง" (Leisure) หมายถึง ช่วงเวลาหนึ่งซึ่งบุคคลหนึ่งสามารถหาได้ นอกเหนือจากเวลาในการทำงาน การนอน รวมทั้งเวลาที่จะต้องทำธุระเพื่อตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน (basic need) อื่น ๆ

"การสัญนาการ" (Recreation) หมายถึงการทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนในช่วง เวลาว่างนอกเหนือจากการทำกิจกรรมในหน้าที่การงาน

"ผู้มาเยือน" (Visitor) หมายถึง บุคคลที่เดินทางไปยังประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งมีใช้ถิ่นที่อยู่โดยปกติของบุคคลนั้น ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ตามแต่กรณี แต่ทั้งนี้ต้องมีใช้ เพื่อไปประกอบอาชีพหารายได้ ผู้มาเยือนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือนักท่องเที่ยว และนักทัศนจร

"นักท่องเที่ยว" (Tourist) ได้แก่ผู้มาเยือนชั่วคราว โดยพำนักอยู่ในประเทศ
ที่มาเยือนเป็นเวลาอย่างน้อย 24 ชั่วโมง และการเดินทางนั้นมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อการใช้เวลาว่างไปในเรื่องต่าง ๆ เช่น การหยุดพักผ่อน การหาความ
บันเทิง การบำรุงรักษาสุขภาพ การศึกษา การศาสนา และการกีฬา
2. เพื่อกิจกรรมทางธุรกิจ การเยี่ยมญาติ การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และการ
ประชุมสัมมนา

"นักทัศนาจร" (Excursionist) ได้แก่ผู้มาเยือนเป็นการชั่วคราว โดยใช้เวลา
อยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2525: 5-8) ได้กำหนดนิยามของนักท่องเที่ยว
และวิธีการจัดทำข้อมูลสถิติเพื่อให้สอดคล้องกับองค์การการท่องเที่ยวโลก ดังนี้

"นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ" คือชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย
และพำนักอยู่ในประเทศไทย ครั้งหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง และไม่เกิน 90 วัน และ
ชาวต่างประเทศเหล่านี้จะต้องเดินทางเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์อะไรก็ได้ที่ไม่ใช่มาทำงานทำ
หรือหารายได้ในประเทศไทย นักท่องเที่ยวเหล่านี้ มีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดดังนี้ คือ

1. เดินทางเข้ามาเพื่อท่องเที่ยว เยี่ยมญาติ/เพื่อน ๆ พักผ่อน การศาสนา
การศึกษา การประชุม/สัมมนา การชด
2. เดินทางเข้ามาเพื่อประสงค์ติดต่อทางธุรกิจหรือทำการค้าขาย
3. เดินทางเข้ามาและออกไปกับเรือเดินสมุทรลำเดียวกัน ที่แวะจอด ณ ท่าเรือ
และขึ้นมาค้างคืนบนบก

สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางออกไปจากประเทศไทยแล้ว และเดินทางกลับเข้ามา
ใหม่ในการกลับมาครั้งที่ 2 หรือครั้งต่อ ๆ ไป หากแต่ละครั้งพำนักอยู่ในประเทศไทย เกินกว่า
24 ชั่วโมงนั้น ก็จะถูกนับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่งตามหลักเกณฑ์ที่ทุกประเทศปฏิบัติกัน

ส่วนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านหรือแวะต่อเครื่องบิน ณ ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ จะไม่นับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยว และผู้คนที่อาศัยอยู่ติดเขตชายแดนไทย เดินทางข้ามแดนเข้ามาในประเทศไทย เข้ามา-เย็นกลับ ก็จะไม่นับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยว เช่นกัน

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนประเทศไทยนั้น ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือสำคัญ 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือเดินทาง (Passport) คือนักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป
2. นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือผ่านแดน (Border Pass) คือนักท่องเที่ยวที่อยู่ติดเขตแดนประเทศไทย ซึ่งเข้ามาเยือนประเทศไทย และมีสิทธิ์พำนักอยู่ในประเทศไทยได้นาน 15 วัน

"นักท่องเที่ยวภายในประเทศ" คือบุคคลที่เดินทางออกจากถิ่นที่ตนพำนักอยู่ จากจังหวัดหนึ่ง ไปยังอีกจังหวัดหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทาง เพื่อกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ แต่มิใช่เพื่อไปทำงานทำหรือหารายได้ ทั้งนี้ ได้จำแนกนักท่องเที่ยวไว้ 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวประเภทค้างแรม
2. นักท่องเที่ยวประเภท เข้าไป-เย็นกลับ

นักท่องเที่ยวกึ่ง 2 ประเภทนี้ จะประกอบด้วย

- คนไทย (Thai National)
- คนต่างด้าวที่อยู่ภายในประเทศไทย (Thailand Residence)
- นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่เข้ามาเยือนประเทศไทย แล้วเดินทางท่องเที่ยวอยู่ในประเทศไทย

แนวความคิดด้านการท่องเที่ยว

ในการที่จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวในแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากการกระตุ้น (Motivation) 4 ประเภท (R.W. Mc Intosh 1972: 52) ดังนี้

1. Physical Motivations เป็นตัวกระตุ้นเพื่อการผ่อนคลายของสภาพร่างกาย เช่น การบำบัดทางแพทย์ด้วยวิธีพิเศษเป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสุขภาพ การพักผ่อน รวมไปถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมทางกีฬา ได้แก่ การเล่นสกี การตกปลา ล่าสัตว์ เป็นต้น

2. Cultural Motivations ความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศอื่น รวมทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งแสดงออกในรูปของ ศิลปะ วรรณคดี และประเพณีการเล่นต่าง ๆ

3. Interpersonal Motivations เป็นลักษณะของความต้องการที่จะไปเยี่ยมญาติ เพื่อนฝูง หรือแสวงหาเพื่อนฝูงใหม่ ๆ

4. Status and Prestige Motivations เป็นการกระตุ้นโดยมีเกียรติยศและความภาคภูมิใจของบุคคล ก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในรูปของการศึกษาดูงาน หรือเพื่อประกอบธุรกิจในตำแหน่งการงานของตน

อย่างไรก็ตามตัวกระตุ้นในแต่ละบุคคล มิได้ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวได้ทีเดียวนัก เนื่องจากอุปสรรคต่าง ๆ ได้ขัดขวางการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 6 ประการ (J.B. Lansing, D.M. Blood 1964: 11) ดังนี้

1. ค่าใช้จ่าย (expense) เป็นข้อจำกัดด้านการเงินที่สำคัญของบุคคลหรือครอบครัวหนึ่งที่จะเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว

2. ไม่มีเวลา (lack of time) สำหรับอาชีพต่าง ๆ ในโลกที่เป็นเสมือนเครื่องจักรกลนี้ มักจะดูดเอาเวลาต่าง ๆ ไปหมดรวมทั้งเวลาว่างที่จะต้องพักผ่อนด้วย

3. ข้อจำกัดด้านสุขภาพ (physical limitations) สำหรับคนที่มีสุขภาพไม่สมบูรณ์ หรือคนแก่ ตลอดจนคนที่มีโรคประจำตัวบางประเภท มักจะไม่มีโอกาสไปท่องเที่ยวที่ไกล ๆ ได้

4. สภาพแวดล้อมของครอบครัว (family circumstances) ครอบครัวที่มีเด็กเล็ก ๆ หรือมีผู้สูงอายุ มักจะเกิดความลำบากในการดูแลเอาใจใส่ ทำให้ไม่สามารถออกไปท่องเที่ยวได้

5. ขาดความสนใจในการท่องเที่ยว (lack of interest) เช่น ไม่รู้ว่า จะไปเที่ยวที่ใด ขาดข่าวสารด้านการท่องเที่ยว บางคนมีความเฉื่อยชาที่จะเดินทางท่องเที่ยว ไม่ชอบการเดินทางหรือ ไม่ชอบพบปะกับผู้คนแปลกหน้าเมื่อต่างสถานที่ เป็นต้น

6. ข้อจำกัดด้านจิตวิทยา (psychological deterrents) ได้แก่ ความกลัวในการเดินทาง กลัวจะเกิดความไม่ปลอดภัยยังแหล่งท่องเที่ยวหรือกลัวที่จะสนทนาในภาษาต่างประเทศที่ตนไม่เข้าใจ เป็นต้น

ขบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว นั้นเกิดขึ้นได้ด้วยองค์ประกอบหลายด้าน อาทิ ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจที่พัก-อาหาร สินค้าของที่ระลึก และธุรกิจนำเที่ยว ทั้งยังต้องประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านกายภาพอีกหลายอย่าง เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว อาทิ ถนน ทางรถไฟ สนามบิน ท่าเทียบเรือ ระบบไฟฟ้า ประปา ระบายน้ำ การกำจัดขยะและน้ำเสีย โครงข่ายโทรคมนาคม บ้ายชี้ทาง ฯลฯ และที่สำคัญก็คือ "วัตถุประสงค์" หรือทรัพยากรการท่องเที่ยว (ธรรมบุญ ประจบเหมาะ 2532: 40)

Butler (1980) ได้กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ หรือทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น จะต้องอยู่ในขั้นตอนวิวัฒนาการ 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 Exploration (การค้นพบ) เกิดขึ้นโดยนักค้นพบกลุ่มเล็ก ๆ เป็นการค้นพบที่ไม่เป็นพิธีการ ไม่มีความสะดวกสบายใด ๆ ในขั้นตอนนี้ สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว มักจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยนักท่องเที่ยวแต่อย่างใด

ขั้นตอนที่ 2 Involvement (ช่วงเกี่ยวพัน) เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวและประชาชนผู้อาศัยในท้องถิ่น เดินทาง เข้าสู่พื้นที่บริเวณนั้นมากขึ้น พร้อมกับมีการพัฒนาสาธารณูปโภคในบริเวณดังกล่าวด้วย

ขั้นตอนที่ 3 Development (ขั้นตอนที่มีการพัฒนา) เป็นช่วงที่มีการพัฒนาอย่างมากที่สุด มีสาธารณูปโภคที่มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ตอบสนองความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 Consolidation (ขั้นตอนที่เป็นปีกแผ่น) ในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว มีความชัดเจนในเชิงธุรกิจมากขึ้น มีย่านธุรกิจที่แบ่งแยกพื้นที่ออก เป็นแหล่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ที่ได้รับการพัฒนาอย่างดี และชัดเจน บรรดาสาธารณูปโภคเก่า ๆ ของพื้นที่เดิมถูกเปลี่ยนแปลง ไปเกือบทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 5 Stagnation (ขั้นตอนหยุดนิ่ง) เป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว มากที่สุด (Peak Number of Tourist) และบางครั้งอาจมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพธรรมชาติ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการสร้างสภาพธรรมชาติเทียมขึ้นทดแทน และจากการที่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นกว่าขั้นที่ 4 จึงอาจเกิดปัญหาทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและ สังคม ในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 6 Decline or Rejuvenation (ขั้นเสื่อม) เป็นขั้นตอนที่สิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติมีความเสื่อมโทรมลง สาธารณูปโภค และการบริการล้าสมัย ไม่เหมาะกับสมัย นิยม นักท่องเที่ยวหายไป ที่พักต่าง ๆ ที่มีอยู่จะเปลี่ยนแปลงเป็นบ้านเพื่อการพักผ่อนถาวรของ ผู้สูงอายุ การตั้งถิ่นฐานที่มีใหม่เพื่อการท่องเที่ยว

ดังนั้นการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็น และสำคัญยิ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชากรใน ท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็สามารถอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ให้ได้มากที่สุดเช่นกัน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดขั้นตอนการวางแผน และระดับของการ วางแผนไว้ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผน โดยทั่วไปมีขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจสนามและรวบรวมข้อมูลด้านสภาพพื้นฐานทั่วไป แหล่งท่องเที่ยว จำนวน/โครงสร้าง นักท่องเที่ยว รวมถึง โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้พร้อมกับการกำหนดปัญหา ข้อได้เปรียบ/เสียเปรียบ ทางด้านการท่องเที่ยว

แผนผัง 2.1 แสดงการวิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยวของ BUTLER
มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ :-

ขั้นตอนที่ 1 : การค้นพบ
(EXPLORATION)

ขั้นตอนที่ 2 : ช่วงเกี่ยวพัน
(INVOLVEMENT)

ขั้นตอนที่ 3 : ขั้นพัฒนา
(DEVELOPMENT)

ขั้นตอนที่ 4 : ขั้นปักแผ่น
(CONSOLIDATION)

ขั้นตอนที่ 5 : ขั้นหยุดนิ่ง
(STAGNATION)

ขั้นตอนที่ 6 : ขั้นเสื่อม
(DECLINE OR REJURENATION)

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์/นโยบาย/เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาตลอดจน
ถึงการเสนอแผนงาน/โครงการ

2. ระดับของการวางแผน

การดำเนินงานทางการวางแผนพัฒนานั้น จะมีรายละเอียดของการจัดทำ
ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของการวางแผน ซึ่งได้กำหนดไว้ 4 ระดับคือ

2.1 การสำรวจเบื้องต้น (Preliminary Survey) เป็นระดับพื้นฐาน
ของการวางแผน โดยมีเป้าหมายในการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะในประเด็นที่สำคัญและปัญหา
ที่เด่นชัด โดยมุ่งในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือการพัฒนาขนาดเล็กในระยะสั้น พร้อมกันนั้นก็
ศึกษาในประเด็นด้านจำนวน/โครงสร้างของนักท่องเที่ยวควบคู่กันไปด้วย

2.2 การศึกษาเบื้องต้น (Preliminary Study) เป็นการศึกษาผสมผสาน
ในทุก ๆ สาขาทั้งทางด้านแหล่งท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว เศรษฐกิจและสังคม โครงสร้าง
พื้นฐานและทางด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาจะเป็นลักษณะกว้าง ๆ ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไป
ได้ โอกาส และทิศทางของการพัฒนา (ในบางกรณี การศึกษาในระดับสำรวจเบื้องต้นและ
การศึกษาเบื้องต้นอาจผนวกเข้าด้วยกัน)

2.3 การจัดทำแผนหลัก (Master Plan) เช่นเดียวกับการศึกษาเบื้องต้น
แต่ในขั้นตอนของการวิเคราะห์จะละเอียดและมีการกำหนดแผนงาน/โครงการที่จำ เป็นต้องมีการ
จัดทำตลอดจนเสนอแนะกลยุทธ์และแนวทางในการดำเนินการ

2.4 การศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study) เป็นการศึกษา
สืบเนื่อง ในรายละเอียดของโครงการต่าง ๆ ที่ได้มีการกำหนดไว้ในการจัดทำแผนหลัก
การศึกษาในระดับนี้จะเน้นหนักในเรื่องของแผนงาน/โครงการและวิเคราะห์โครงการต่าง ๆ
ทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน เทคนิคการบริการ การตลาด เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้
และเสนอแนะจุดที่ที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการนั้น ๆ (การศึกษาในระดับการจัดทำแผน
หลักและการศึกษาความเหมาะสมอาจผนวกเข้าด้วยกัน)

แผนผัง 2.2 แสดงระดับของการวางแผนการท่องเที่ยว

การสำรวจเบื้องต้น
(PRELIMINARY SURVEY)

การศึกษาเบื้องต้น
(PRELIMINARY STUDY)

การจัดทำแผนหลัก
(MASTER PLAN)

การศึกษาความเหมาะสม
(FEASIBILITY STUDY)

งานวิจัยประเภทเดียวกันที่น่าสนใจ

บริษัท Halerow - ULG Ltd. และบริษัท Sindhu Pulsirivong & Associates ภายใต้อัญญาว่าจ้างของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2524: 4-6, 54-59) ได้ทำการศึกษาเพื่อวางแผนในระดับภาคสำหรับภาคตะวันตก รวมถึงการศึกษาด้านการท่องเที่ยวไว้ด้วย และพบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีความสำคัญและน่าสนใจอยู่หลายแห่ง โดยเฉพาะ กาญจนบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และราชบุรีตามลำดับ นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศที่เดินทางมาจาก กรุงเทพมหานครนั้น จะเดินทางมาเป็นกลุ่ม (Package Tour) ทำให้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ กระจายสู่ประชาชนในท้องถิ่นน้อย ควรมีการวางแผนทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาคตะวันตก โดยเพิ่มวันพักของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น พร้อมทั้งพยายามรักษาลักษณะเด่นของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มิให้เปลี่ยนแปลงไป

พิภพ พัทธศิลป์ (2525: ก-ค) ได้ทำการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรี โดยมีสาระสำคัญของการวิจัยที่ครอบคลุมในรายละเอียดต่าง ๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวของจังหวัดซึ่งได้แก่ ความเป็นมาของจังหวัด ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ของจังหวัดโดยส่วนรวม รวมทั้งการศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับตลาดการท่องเที่ยว และทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ของจังหวัดเพชรบุรี และพบว่าสภาพปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีนั้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานยังขาดการอนุรักษ์และปรับปรุง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติก็มีปัญหาทางด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมอันได้แก่ การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และความสกปรกของแหล่งท่องเที่ยว สำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม และกิจกรรมของท้องถิ่นก็ประสบกับปัญหาความขัดแย้งในการใช้สอยพื้นที่ร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน โดยได้กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรี 3 แนวทางด้วยกันคือ

1. แนวทางในการบำรุงรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งประเภทโบราณสถาน ธรรมชาติ และประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. แนวทางในการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการบริการด้านต่าง ๆ ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวทั้ง เข้าไป- เย็นกลับ และประเภทพักค้างคืนได้รับความพอใจ

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเกี่ยวข้องกับ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การวิจัย วิเคราะห์ เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวสมบูรณ์แบบ สำหรับจังหวัดเพชรบุรี

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2528: ก-ค) ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดลำปาง-ลำพูน และพบว่ามีความเป็นไปได้สูงที่ตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัด เชียงใหม่ จะกระจาย เข้าไปถึง จังหวัดลำปาง-ลำพูน ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ชิดกัน และมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ต่าง ๆ ลักษณะเดียวกันจึงสมควรให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง-ลำพูน เพื่อรองรับ การเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัด เชียงใหม่ โดยดำเนินการพัฒนาเป็น 2 ระยะคือ ระยะ 5 ปีแรก เร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มอำเภอเมืองลำปาง และอำเภอใกล้เคียงรอบนอก และกลุ่มอำเภอ เมืองลำพูน และอำเภอใกล้เคียงรอบนอกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์สามารถ รองรับการขยายตัวของตลาด การท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบนและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เพิ่ม จำนวนมากขึ้น ระยะที่ 2 ใช้เวลา 10 ปี พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2 กลุ่มหลังคือ กลุ่มอำเภอ แจ้ห่ม- เมืองปาน-วังเหนือ และกลุ่มอำเภอบ้านโฮ่ง-ลี้ โดยในระยะ 5 ปีแรกเป็นการควบคุม และป้องกันไม่ให้เกิดเสื่อมโทรม และสำรวจหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในกลุ่ม ในช่วงระยะ 5 ปี หลัง เร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวของตลาด การท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยว 2 กลุ่มแรก ทั้งนี้มีเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เป็นเป้าหมายรอง พร้อมทั้งให้มีการเพิ่มวันพักแรมและค่าใช้จ่าย นอกจากนี้การพัฒนาจะต้อง ไม่เกิดผลกระทบต่อด้านลบแก่สภาพสังคมและ เศรษฐกิจของท้องถิ่น และยึดหลักการอนุรักษ์สภาพ แวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม เป็นสำคัญ

พงศธร เกษสำลี (2528: ก-ค) ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัด เชียงราย-พะเยา และพบว่า จังหวัด เชียงราย-พะเยา ควรส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลาง ทางการท่องเที่ยวรองลงมาจากเชียงใหม่ เพื่อเป็นการเตรียมรับการขยายตัวของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบน เนื่องด้วยจังหวัด เชียงราย-พะเยา มีพื้นที่อุดมไปด้วยป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง อากาศเย็นสบายเกือบตลอดปี มีประชากร หลายเชื้อชาติ ซึ่งมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันไป อันเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

อัตราส่วนของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศประมาณ 8 : 1 และ ร้อยละ 90 พักค้างคืนที่จังหวัด นักท่องเที่ยวที่พัก 1-2 คืน มักจะเดินทางมาท่องเที่ยว ในฐานะทางผ่านหรืออยู่ในเส้นทางการเดินทาง ส่วนนักท่องเที่ยวที่ตั้งใจมาจังหวัด เชียงราย-พะเยาโดยตรง จะพักกว่า 3 คืนขึ้นไป ทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัด เชียงราย-พะเยา มีครบทั้งประเภทธรรมชาติ ประเภทที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และศาสนา ตลอดจนประเภทกิจกรรมและวัฒนธรรมประเพณี ประเภทที่มีมากที่สุด คือ แหล่งท่องเที่ยว ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและศาสนา ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยว กำหนดพื้นที่ในการพัฒนาออกเป็น 4 กลุ่ม ตามลักษณะการรวมตัวของแหล่งท่องเที่ยว โดยแบ่งระยะเวลาการพัฒนาออกเป็น 3 ระยะ คือช่วง 5 ปี, 10 ปี และช่วง 15-20 ปี ตามลำดับ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้การพัฒนาได้คำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพดั้งเดิมทั้งใน ด้านกายภาพและสังคม พร้อมกันไปกับการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ตลอดจนการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นด้วย